

Lisätietoja:
 Syöteen luontokeskus
 0205 64 6550
 syote@metsa.fi

LUONTOPOLKU

Kellarilampi

Johdantosisivut

Miten syöteen maisema on syntynyt

Syöteen alue on geologiselta historialtaan hyvin vanhaa: vanhimmat kaliopeäalueet ovat syntyneet jo yli 2500 miljoonaa vuotta sitten. Nämä gneissigraniittiset esiintymät ovatkin eräitä maailman vanhimpia kivi- muodostumia. Vuosimiljoonat ovat kuluttaneet maaperää niin, että muinoin kilometrien korkuisista vuorista on jäljellä vain juuret.

Ehkä mielenkiintoisimmat ja helpoimmin havaittavat geologiset muodot ovat kuitenkin jääkauden aikaansaannosta. Syöteen alue sijaitsi mannerjäätikön sulamisvaiheessa Ancylusjärven rantavyöhykkeellä. Tältä ajalta on yhä nähtävillä muinaisrantoja erityisesti Pytkynharjun ja Naamankaharjun ulanpuoleisilla etelärinteillä.

Liikkuva mannerjäättikkö muotoili, kulutti ja kerrosti, maisemaa uudelleen. Jäätikön kerrostama moreeni onkin Syöteen alueen yleisin maalaji. Moreenikerroksen vaikutus maisemaan on ollut yleisimmin tasoittava: keskimäärin sitä on 4-7 metrin paksuisena kerroksena. Jäättikkö on myös kuluttanut maisemaa, mutta näiden paikkojen havaitseminen on vaikeampaa. Selvimät merkit jäätikön kulutuksesta löytyvät vaarojen lakialueilta ja murroslaaksoista.

Jäätikön sulamisen aikaan virranneet jäättikköjoet kasasivat maa-aineksia uusiin paikkoihin. Suurin jäättikköjoen aikaansaama muodostuma Syöteen alueella on Rytinkijärven harjujakso, jonka osa geologiapolun varressa kohoava Pytkynharju on. Joskus saattoi mannerjäättiköstä irronnut jäälohkare hautautua irtaimeen maa-ainekseen ja synnyttää sulaessaan supan eli kuolleen jään kuopan. Jäättikköjokien kulumisuo- mat ovat alueella yleensä melko pieniä. Parhaat esimerkit löytyvät Portinkurusta sekä Vattukurusta, jossa alueeseen voi tutustua luontopolkua pitkin.

Mannerjäätikön ja Ancylusjärven alta paljastunut karu maaperä verhoutui nopeasti kasvillisuudella. Orgaanista ainesta alkoi kerrostua maaperään. Kuivemmillä alueilla tehokas hajoaminen piti karikkekerroksen ohuena, mutta kosteammille paikoille alkoi kehittyä puutteellisen hajoamisen ansiosta turvetta. Syntyivät metsät ja suot.

Johdantosisivut

1 TAULU

Suon synty

Jääkauden jälkeen tämänkin Kellarilammensuon paikalla oli ainoastaan veden alta kohoavaa merenpohjaa. Karu maisema verhoutui kuitenkin pian kasvillisuudella. Aluksi tälle paikalle muodostui kosteikkoa pienine lampineen.

Soistuminen alkoi lampien umpeenkasvulla. Rahkasammalat ja sarat alkoivat muodostaa turvetta. Turpeen kertyminen onkin suon tärkein tuntomerkki. Soistuminen on alkuun päästyään itseään ruokkiva tapahtuma. Pohjaveden pinnan kohotessa suo voi levittäytyä yhä laajemmalle.

Kellarilammensuo oli aluksi nykyistä rehevämpi saravaltainen luhta. Turvekerroksen paksuudessa ravinteet vähenivät ja suo muuttui nevaksi. Kehitys on jatkunut aina vain niukkaravinteisempaan suuntaan. Nykyisellään Kellarilammensuolla onkin nähtävissä viitteitä suon muuttumisesta vähitellen niukkaravinteiseksi keidassuoksi.

Aapa- vai keidassuo

Suot luokitellaan yleensä joko niiden rakenteen (aapa- tai keidassuo) tai kasvillisuuden mukaan (neva, letto, räme ja korpi). Suon keskiosaa kohti viettävät tai tasaisen laakeat aapasuot ovat luonteenomaisia Pohjois-Suomessa. Keski-Suomesta korkeammiksi kasvaneet keidassuot ovat puolestaan tyypillisesti eteläisempiä, hyvin karuja soita. Kuberanmuotoiset keidassuot elävät sadeveden varassa, eivätkä saa ravinnetäydennystä reunaosiltaan vesivirran mukana.

2 TAULU

3 TAULU

Harjun synty

Mannerjäätikön vetäytyessä Syöteen alueelta yli 9000 vuotta sitten syntyi Pytkynharju. Sulavan jään synnyttämät joet kuljettivat mukanaan runsaasti maa-aineksia, jotka kasautuivat virtauksen hidastuessa joen suuntaiseksi harjuksi. Näin syntyivät alueen harjut.

Maa-ainekset lajittuivat samalla veden virtausnopeuden mukaan hiekkaksi, soraksi sekä karkeammaksi kiviainekseksi. Harjun sora on arvokas luonnonvara, toisaalta harjumaisemat mäännikkörinteinen ovat osa kauneinta Suomea ja siten säilyttämisen arvoisia.

Harjuja syntyi sinne, missä jäättikköjokien kuljettama aines virtauksen hidastuessa pysähtyi. Harju- muodostelmat ovat siten muinaisten jokien suuntaisia. Pytkynharju kuuluu osana alueen ainoaan laajempaan jäätikön sulavesien kasaamaan muotoon, Rytinkijärven harjujaksoon.

?

Tiedätkö?

Kuinka hyvin tunnet Syöteen alueen geologista historiaa ja alueen luontoa muutenkin? Tällä sivulla oleviin tehtäviin voit etsiä vastauksia vaikkapa luontopolkua kiertäessäsi. Voit myös testata tietosi vasta kierroksen jälkeen. Huomaa, että kaikkiin tehtäviin et löydä vastausta suoraan opastauluista.

Tehtävä 1. Mikä tämä Syöteen harjuillekin juurtunut kuivien kankaiden kasvi on nimeltään?
 a) kanerva, b) raate, c) kielo

Tehtävä 2. Tunnetko tämän karulla lammilla ja järvillä pesivän linnun? Se on a) kuikka, b) telkkä, c) tukkasotka

Tehtävä 3. Jääkauden synnyttämät kivi- muinaisrannat tarjoavat suojapaikkoja eräille eläimille. Mikä kivi- koiden vikkela otus kuvassa kurkkii? Se on a) orava, b) kärppä, c) täppä

Tehtävä 4. Syöteen alueelta löydät monia geologisia muodostumia. Milten ovat syntyneet
 - Suppalampi
 - Iso-Syöteen tunturi
 - Kivikkovyöhyke Pytkynharjun rinteessä
 - Kellarilammensuo
 - Portinkuru

Vaihtoehdot: a) aallokon vaikutuksesta, b) mannerjäätikön sulavesivirtojen kasaamana, c) muinaisten vuoristojen poimutuessa, d) eloperäisen toiminnan tuloksena, e) mannerjäätikön sulavesivirran kuluttamana

Testaa tietosi -sivu